

REPORTAGE

Liever zloty's dan mythen

TEKST: TIJDO VAN DER ZEE | BEELD: CHRISTIAAN KROP

Jonge Polen over hun toekomst in een land vol bijgeloof

Polen is het navelstaren beu. Op 21 oktober stemde 41 procent op de pro-Europese partij *Burgerplatform* van Donald Tusk, die de parlamentsverkiezingen daarmee ruimschoots won. In een land waar de lonen laag zijn, waar God nog altijd volksheld nummer één is en dat internationaal regelmatig buitenspel staat, is de gematigde Tusk voor velen een nieuwe belofte. Een stem voor Tusk was er misschien even vaak een tégen *Recht en Rechtvaardigheid*, de partij van de Kaczynski-tweeling, premier Jaroslaw en president Lech. Het duo maakte Polen in een paar jaar tot de risee van Europa. In Krakau sprak *Perron E* met jonge Polen over hun ongenoegens en hun verwachtingen.

EEN ECHT BELANGRIJKE JONGEN

Michael Rolke draagt gympen, een wijde spijkerbroek en een oversized blauw nylon sportshirt. Met een halveliterfles Zywiec-bier in zijn ene hand en een Marlboro in zijn andere stuurt hij zijn reclamestudio Impet aan. Het bedrijf is gevestigd in de oude vervallen industriewijk Zablocie in het zuidoosten van de stad en is daar niet het enige bedrijf. De grote fabriekshallen en lage huren zijn ook andere beginnende ondernemers niet ontgaan. En zoals dat gaat met broedplaatsen heeft inmiddels ook het gemeentebestuur de potentie van de plek herkend. Een paar jaar geleden is besloten de oude emailleerfabriek van Oskar Schindler te transformeren tot museum voor moderne kunst. In 2011 schuifelen cultuurliefhebbers er langs Warhols, eten er in een van de restaurants en shoppen er in de winkels die in de schaduw van het nieuwe museum zijn verrezen. Tegen die tijd hoopt Michael Rolke een echt belangrijke jongen te zijn, al wil hij zichzelf inmiddels ook geen kleine speler meer noemen. De immense

steigerdoeken met reclames voor Elvive en Mercedes die in een groot gedeelte van de oude stad hangen, rollen van de drukpersen in Rolkes studio. 'Mijn grootste doek hing in Warschau. Duizend vierkante meter, het hele gebouw was ingepakt.'

'Nee, dat was niet het regeringsgebouw,' zegt Rolke lachend. Dat moet wel kloppen, want Jaroslaw en Lech Kaczynski zijn de afgelopen twee jaar constant zichtbaar geweest.

In Polen dan, want het grote Europese publiek maakte pas goed kennis met de broers tijdens de onderhandelingen over de Europese grondwet, eind juni. Duitsland was voorzitter en bondskanselier Angela Merkel had veel te stellen met de tweeling. Struikelblok was de machtsverdeling in de toekomstige Unie. Die zal veel meer dan nu gebaseerd zijn op bevolkingsomvang, met als gevolg dat de grootste landen meer te zeggen

Rolke is furieus: 'Kom op, we zijn toch één grote Europese familie? Wat als Poetin ons straks wil straffen voor het Amerikaanse raketschild op Poolse bodem? Dan kan hij zonder problemen de gaskraan dichtdraaien. West-Europese lidstaten zullen niet reageren omdat zij verzekerd zijn van het gas uit de Noord-Europese Gasleiding (waarin de Nederlandse Gasunie zich onlangs een belang verschaft, red.). We hebben in Oekraïne gezien dat Rusland tot dat soort dingen in staat is. Eigenlijk ben ik dus wel blij dat de Kaczynski's zo halsstarrig het Poolse stemgewicht verdedigden.'

EEN WORKSHOP IN LONDEN

Zo'n zeven procent van de Polen verwacht binnen een jaar te verhuizen naar een ander land, twee keer zoveel als gemiddeld in Europa. De uitstroom is merkbaar op de Poolse arbeidsmarkt. Niet alleen laagopgeleide landarbeiders en bouwvakkers beproeven hun geluk elders, ook in de IT-sector en in de gezondheidszorg beginnen de tekorten te knellen. Het gemeentebestuur van Krakau voert zelfs een actief beleid om vertrokken burgers weer terug te halen. Het organiseerde onlangs een workshop in Londen om landgenoten te overtuigen van het prettige woon- en werkklimaat in de oude Oost-Poolse stad.

krijgen. In een interview voor de radio zei Jaroslaw onlangs dat zonder Duitsland en de Tweede Wereldoorlog Polen nu 66 miljoen in plaats van 38 miljoen inwoners zou hebben. Het zou wrang zijn, zo stelde hij, om nu opeens bevolkingsomvang bepalend te laten zijn in de machtsverdeling. De broers wilden daarom van geen wijken weten. Merkel kreeg de tweeling mee, maar pas nadat ze het moment van invoering van de nieuwe machtsverdeling naar 2014 had geschoven. Een kleine winst voor de Kaczynski's.

En terecht, vindt Michael Rolke. 'Het grootste gevaar voor Polen is dat het door de grote lidstaten wordt genegeerd.' Als voorbeeld haalt hij de Noord-Europese Gasleiding aan, een project waar hij zich bijzonder over opwindt. Gerhard Schröder en Vladimir Poetin besloten enkele jaren geleden om een pijpleiding aan te leggen die vanaf Sint-Petersburg dwars door de Oostzee naar Duitsland loopt. De voormalige Oostbloklanden worden zo handig omzeild. Maar voor die landen is dat erg ongunstig.

Reclameman Rolke voelt echter geen enkele drang om te vertrekken. 'Ik verdien hier net zoveel als ik in elk willekeurig West-Europees land met dit werk zou kunnen verdienen. Het gaat me hier eigenlijk voor de wind. Nou ja, de papierwinkel die ik moet doorlopen voor vergunningen is niet erg opbeurend. Maar ik heb vernomen dat dat de komende jaren zal veranderen.' Veel van zijn landgenoten beproeven hun geluk wel over de grenzen. Rolke weet wat hen drijft: 'Vroeger had je de *American Dream*; voor Polen is er nu de *Western-European Dream*. Zo'n droom bestaat niet alleen uit snel geld verdienen in Nederland of Duitsland. Jongeren willen iemand worden met wie men rekening houdt, tegen wie opgekeken wordt.'

EEN SCHAARS GOED

Paulina Sypniewska, studente internationale betrekkingen aan de Jagiellonische Universiteit in Krakau, heeft de sprong naar het buitenland wel gewaagd. Ze werkt nu op kosten van de Europese Unie bij de zomeruniversiteit in de

Kosovaarse hoofdstad Pristina. Het is juist daar, dat ze Europa heeft leren waarderen: 'Ik merk in deze geïsoleerde provincie dat studenten worden geremd in hun ontwikkeling doordat ze niet kunnen gaan waar ze willen. Kosovo, Macedonië en Albanië vormen het grondgebied van hun kleine wereld. Willen ze verder, dan hebben ze visa nodig, die niet zomaar worden verstrekt.'

De studente wil niet meer terug naar Polen, al weet ze best dat het land veel te bieden heeft. 'We hebben een rijke cultuur en een veelzijdige geschiedenis. Het land ontwikkelt zich snel en wist zich kort na de val van het communisme aan te sluiten bij de EU en de NAVO. Maar mijn toekomst ligt in de internationale betrekkingen. Ik verwacht dan ook dat ik door mijn baan constant onderweg zal zijn.'

Anders dan haar stadgenoot Michael Rolke denkt zij niet dat Polen in het buitenland status najagen. Het gaat ze om iets veel concreters: geld. Een schaars goed in Polen. Sypniewska: 'Ik voel me in Polen niet erg gewaardeerd. En ik ben niet de enige. Waarom denk je dat twee miljoen, vaak goed opgeleide, jonge Polen de Engelse economie in een stroomversnelling brengen? En waarom weet Polen deze mensen niet binnenboord te houden? Dat moet de regering nog leren: ons koesteren.'

DE DRAAK VAN WAWEL

Twee barmeisjes bereiden een authentieke absint in een bar in de Miodowastraat in de hippe Joodse wijk Kazimierz: ze verbranden wat suiker, schuiven dat in het glas en laten de alcohol heel

De minister van Onderwijs suggereerde dat we de evolutietheorie maar moesten afschaffen

even branden. Lukasz Kakolecki kijkt geboeid toe. De student sociale psychologie is vanuit Warschau een paar dagen op bezoek in Krakau en wil, onder het genot van een gifgroene absint, best vertellen wat er mis is met Polen.

'Het is verbijsterend hoe makkelijk volstrekt achterhaalde ideeën wortel schieten in mijn land. Onlangs beweerde de Poolse europarlementariër Maciej Giertych met droge ogen dat de draak van Wawel, het grote kasteel van Krakau, hier vroeger echt rondgelopen heeft. Zijn zoon Roman

was minister van Onderwijs en leider van coalitiepartij *Liga van Poolse Families*. Hij suggereerde dat we de evolutietheorie maar moesten afschaffen.'

Hoewel Donald Tusk 41 procent van de stemmen behaalde, is *Recht en Rechtvaardigheid* van de broers Kaczynski met 32 procent nog altijd een grote partij. Student Kakolecki heeft wel een verklaring: 'Hun conservatieve denkbelden vinden natuurlijk niet bij iedereen ingang, maar er is een grote groep mensen die daar wel naar luistert.' Radiozender *Radio Maryja* speelde hierin een grote rol. De zender is de spreekbuis van voorganger Tadeusz Rydzyk, die niet alleen dagelijks zijn ultrakatholieke propaganda over zijn luisteraars uitstort, maar

ook de gebroeders Kaczynski regelmatig in het zonnetje zet. Kakolecki zegt spottend: 'De mensen die naar Radio Maryja luisteren noemen wij wel de *Moherowe Berety*, de mohair baretten, naar de muts die ze dragen. Het zijn veelal wat oudere mensen van het platteland. Die laten zich zo makkelijk indoctrineren.'

DE MOOISTE STAD OP AARDE

In de lommerrijke tuin van café Mlekowoz slurpt Monica met een rietje de laatste restjes uit haar grote *icecoffee latte*. Met haar staalblauwe diepliggende ogen en strakke gelaatstreken is ze het evenbeeld van de Amerikaanse actrice Carrie Anne Moss. Verder zijn er weinig overeenkomsten: Monica is niet rijk en zeker niet beroemd. Het

Met politiek heeft ze het gehad. 'Het is gewoon een satire die onze politici opvoeren, een farce. Echt, ik ken niet één politicus met autoriteit of charisma. Ze zijn er wel hoor, Polen met charisma, maar niet in de politiek. Ik ben bijvoorbeeld weg van actrice Anna Dymna. Met haar liefdadigheidsinstelling *Mimo Wszystko*, Ondanks Alles, verricht ze veel goed werk en zonder vervelende politieke spelletjes. Mijn grote voorbeeld is en blijft echter onze paus, Johannes Paulus II. Zelfs toen hij parkinson kreeg bleef hij mensen inspireren. En niet in de laatste plaats parkinsonpatiënten zelf. Ik heb, net als veel Polen, lang gehuild om zijn dood.'

DE ZWARTE MADONNA

In Krakau, waar paus Johannes Paulus II van

Mijn grote voorbeeld is en blijft onze paus

terras van Mlekowoz heeft draadloos internet, net als de even verderop gelegen Szerokastraat en het centrale plein Rynek Główny. Op zeker een derde van de houten tafeltjes turen klanten dan ook naar het scherm van hun dunne laptopjes, de wijde wereld in. Monica niet, zij heeft geen laptop en ook geen dromen over de wijde wereld. De dertiger is vergroeid met Krakau: 'Dit is de mooiste stad op aarde. Ik wil hier niet meer weg. Hier hangt magie in de lucht.'

Natuurlijk kent ook Monica mensen die naar West-Europa vertrokken zijn: 'Een vriendin werkt in Duitsland als verpleegster. Zij verdient daar veel meer dan ik hier met mijn armzalige tandartsassistenteloon. Maar ja, ik heb hier mijn vriend, mijn flat, mijn leven. Ik kan niet meer zomaar weg.'

De roerige politieke periode in haar land is aan Monica grotendeels voorbijgegaan.

1964 tot 1978 aartsbisschop was en waar nu zijn beeltenis nog overal te vinden is, is goed te zien dat de paus deel uitmaakt van de Poolse identiteit. Wie dat weet, kijkt misschien niet vreemd op van de vrome stoet in het centrum van de stad. '*Maryja Krolowa Polski*,' klinkt het luid en melodieus uit ongeveer tweehonderd kelen. Het gezelschap wordt aangevoerd door een kaalgeschoren dertiger, gekleed in een witte priesterpij en moderne sandalen. Hij heeft er stevig de pas in. Aan het eind van de Skalecznastraat ligt de barokke Stanislawkerk. Daar komt de stoet tot stilstand, maar het zingen gaat onverminderd door. '*Maryja Krolowa Polski*,' Maria Koningin van Polen. Een man licht fluisterend toe: 'De priester komt terug van zijn voettocht naar het bedevaartsoord Czestochowa, honderd kilometer verderop. Daar hangt in een klooster op Jasna Gora, de lichte berg, het icoon van de Zwarte Madonna, zij is de koningin van Polen.' Onder de toehoorders van de priester bevinden zich opvallend veel jonge mensen. Gewone types, stoer en modern. Toch is er van spot niets te merken; er hangt een devote sfeer. Juist op het moment dat de man deze constatering wil toelichten, gaat het gezang over in gezamenlijk gebed. Hij zwicht voor de vermanende blikken van zijn vrouw, wendt zich af en vouwt zijn handen.

Het vrome schouwspel is misschien traditie, maar zeker geen folklore. Daar is zelfs de handige reclameman Michael Rolke stellig over: 'Onze godsdienst is een van de pijlers van dit continent. Dat in de preambule van de Europese grondwet geen verwijzing naar God, noch naar het christendom stond, is een schande.' □

